

Julian Corbett: Η βρετανική θεώρηση της ναυτικής ισχύος

του Μαυρόπουλου Παναγιώτη

Εισαγωγή

Η θεωρία της ναυτικής ισχύος και της ναυτικής στρατηγικής αναπτύχθηκε περί το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Οι πρωτοπόροι θεωρητικοί στους οποίους οφείλουμε τη θεμελίωσή της ήταν ο Αμερικανός Πλοίαρχος Άλφρεντ Θάγιερ Μαχάν (Alfred Thayer Mahan) και ο Άγγλος δικηγόρος Τζούλιαν Κόρμπετ (Julian Corbett). Ο Κόρμπετ, σε αντίθεση με την πλειονότητα των θεωρητικών της στρατηγικής, αποτελεί μια μοναδική περίπτωση ακαδημαϊκού χωρίς προηγούμενη προσωπική στρατιωτική εμπειρία. Παρόλα αυτά, η προσεκτική μελέτη της βρετανικής ναυτικής ιστορίας του έδωσε τη δυνατότητα να κατανοήσει και να διατυπώσει τη ναυτική στρατηγική της Βρετανίας, όπως εκείνος την κατανοούσε, και η οποία όμως δεν διέφερε σημαντικά από την αντίστοιχη θεώρηση του συγχρόνου του Αμερικανού Πλοίαρχου Μαχάν.

Ο Κόρμπετ εντυπωσιάζεται με το λιτό, λακωνικό ύφος και τη δομημένη σκέψη του. Η χρήση μεγάλου αριθμού παραδειγμάτων, τα οποία αντλεί τόσο από τη ναυτική ιστορία της Μεγάλης Βρετανίας όσο και από την αντίστοιχη παγκόσμια, καθιστά εύκολη την κατανόηση της γενικής του θεωρίας και των επί μέρους αρχών και όρων της ναυτικής ισχύος. Αρκεί μια απλή ανάγνωση των περιεχομένων του έργου του για να λάβει ο αναγνώστης μια καλή ιδέα της θεωρίας του της ναυτικής ισχύος.

Η επιρροή του Κόρμπετ σε θέματα ναυτικής ισχύος και στρατηγικής δεν περιοριζόταν στο σχετικά στενό κύκλο του Royal Naval War College, του οποίου υπήρξε επί πολλά έτη καθηγητής. Οι ιδέες του επηρέασαν όλο το βρετανικό ναυτικό κατεστημένο, και μάλιστα σε μια σημαντική περίοδο, προ και κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου..

Ακόμα και σήμερα το βρετανικό Βασιλικό Ναυτικό αναγνωρίζει τον Κόρμπετ ως έναν από τους μεγάλους θεωρητικούς της ναυτικής ισχύος και στρατηγικής, του οποίου η θεώρησή του της ναυτικής ισχύος και στρατηγικής εξακολουθεί να επηρεάζει την τρέχουσα βρετανική ναυτική σκέψη και τη θαλάσσια στρατηγική της Μεγάλης Βρετανίας. Η θεωρία του άντεξε στο χρόνο και η επιρροή του συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Πριν την ανάπτυξη της θεωρίας της ναυτικής ισχύος, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, αναπτύχθηκε η αντίστοιχη θεωρία της χερσαίας στρατιωτικής ισχύος, με κυρίαρχες φυσιογνωμίες τον Πρώσο Στρατηγό Κάρλ φον Κλαούζεβιτς (Karl von Clausewitz) και τον Ελβετό (μισθοφόρο) Στρατηγό Αντουάν Ανρύ Μπαρόν ντε Ζομινί (Antoine Henry Baron de Jomini). Δεδομένης της χρονικής σειράς των γεγονότων, ήταν φυσιολογικό οι απόψεις των θεωρητικών της χερσαίας στρατιωτικής ισχύος να αποτελέσουν το υπόβαθρο επί του οποίου θεμελιώθηκε η θεωρία της ναυτικής ισχύος, με τον Μαχάν να επηρεάζεται περισσότερο από τον Ζομινί, και τον Κόρμπετ από τη στρατιωτική σκέψη του Κλαούζεβιτς. Σε κάθε περίπτωση, οι δύο θεωρητικοί της ναυτικής ισχύος, υπογραμμίζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές των δύο

διαστάσεων της στρατιωτικής ισχύος, επικεντρώθηκαν στη μελέτη και ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ναυτικής ισχύος.

Η έκδοση του βιβλίου του Πλοιάρχου Μαχάν, *The influence of sea power upon history, 1660-1783*, το 1890 ξεσήκωσε κύματα ενθουσιασμού στην Αγγλία, η οποία στο πρόσωπό του βρήκε τον υμνητή της αγγλικής ναυτοσύνης και ναυτικής στρατηγικής. Οι Άγγλοι ενθουσιάστηκαν που ένας Αμερικανός θεωρητικός της ναυτικής ισχύος ανέδειξε το αυτοκρατορικό μεγαλείο της χώρας τους, όταν μάλιστα η εποχή της Pax Britannica όδευε προς το τέλος της¹. Όμως φαίνεται ότι ο Κόρμπετ κράτησε αποστάσεις από τον Αμερικανό. Αντιλήφθηκε έγκαιρα ότι η προσέγγιση του Μαχάν δεν ήταν αυστηρά στρατιωτική, αλλά είχε μια αναπτυξιακή (οικονομική) διάσταση η οποία ταίριαζε καλύτερα σε μια ανερχόμενη θαλασσοκράτειρα δύναμη η οποία λίγα κοινά στοιχεία είχε με την πατρίδα του. Σε σχέση με εκείνη, της οποίας οι οικονομικοί πόροι ήταν ουσιαστικά απεριόριστοι, η Αγγλία υποβιβαζόταν πλέον σε μια ναυτική δύναμη δεύτερης κατηγορίας, της οποίας το πεδίο ανταγωνισμού θα περιοριζόταν στις χώρες της Ευρωπαϊκής ηπείρου.

Γενικά περί στρατηγικής

Ο Κόρμπετ λοιπόν χρησιμοποιεί ως υπόβαθρο της ανάλυσής του τη θεωρητική γνώση που αναπτύχθηκε και κατέστη κοινό κτήμα των αναλυτών της στρατηγικής από τους θεωρητικούς της χερσαίας στρατιωτικής ισχύος του πρώιμου 19^{ου} αιώνα και πρωτευτόντως από τον Κλαούζεβιτς, για να αναπτύξει τη δική του θεώρηση της ναυτικής ισχύος, χωρίς μεν να απορρίπτει τίποτε, πάντοτε όμως με κριτική σκέψη. Οι παραλληλισμοί και οι αποκλίσεις του από τη σκέψη του δασκάλου παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, αναδεικνύοντας την πρωτοποριακή σκέψη και το κριτικό του πνεύμα.

Σε κανένα σημείο της θεωρίας του δεν αμφισβητεί την πρωτοκαθεδρία της πολιτικής σε σχέση με τη στρατηγική· η πολιτική είναι κυρίαρχη και αυτό είναι κάτι που πρέπει να γίνει κατανοητό από αυτούς που σχεδιάζουν και ασκούν στρατηγική, η οποία αποτελεί ένα από τα εργαλεία για την υλοποίηση των πολιτικών σκοπών. Με τη δική του διατύπωση, *η πολιτική είναι πάντοτε ο σκοπός· ο πόλεμος αποτελεί απλώς το μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται ο σκοπός, και το μέσο θα πρέπει να λαμβάνει πάντοτε υπόψη του το σκοπό*. Στις απόψεις του αυτές, η επιρροή του Κλαούζεβιτς είναι κάτι παραπάνω από εμφανής.

Ο Κόρμπετ καταφέρνει να συσχετίσει τη ναυτική στρατηγική με τη στρατιωτική στρατηγική, στα πλαίσια της γενικότερης θεωρίας του πολέμου. Η θεώρησή του είναι ότι ο στρατός και ο στόλος αποτελούν μέσα τα οποία συνδυάζονται στο πλαίσιο μιας ενιαίας στρατηγικής, η οποία σχεδιάζεται έτσι ώστε να αναδείξει και να εκμεταλλευτεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε κλάδου για την επίτευξη του σκοπού του πολέμου. Ποτέ δεν είδε τη ναυτική στρατηγική της χώρας του, μιας κατεξοχήν ναυτικής δύναμης, ως αυτόνομη, ικανή να επιλύσει σύνθετα γεωπολιτικά προβλήματα, αλλά ως ένα μόνο τμήμα μιας ευρύτερης στρατηγικής στην οποία η αντίστοιχη χερσαία διαδραματίζει εξίσου σημαντικό ρόλο.

¹ Άλφρεντ Θάγιερ Μαχάν: *Ο Ναυτικός Ιστορικός* στο Peter Paret, *Οι δημιουργοί της σύγχρονης στρατηγικής: Από τον Μακιαβέλι στην πυρηνική εποχή*, Εκδόσεις Τουρίκη: Αθήνα, 2004.

Ο Κόρμπετ με τον όρο *θαλάσσια στρατηγική* εννοεί τις αρχές που διέπουν έναν πόλεμο στον οποίο η *θάλασσα αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα*. Είναι προφανές ότι για ένα ναυτικό έθνος όπως η Αγγλία, δεν υπάρχει πόλεμος στον οποίο η θάλασσα δεν αποτελεί *ουσιαστικό παράγοντα*, και κατά συνέπεια αυτό που ένα ηπειρωτικό έθνος θα αποκαλούσε απλώς στρατηγική είναι για τον Κόρμπετ η *θαλάσσια στρατηγική (maritime strategy)*. Στο πλαίσιο αυτής της θαλάσσιας στρατηγικής, ορίζονται οι ρόλοι των ναυτικών και των χερσαίων δυνάμεων. Ο Κόρμπετ δεν έχει ψευδαισθήσεις: *είναι σχεδόν αδύνατον ένας πόλεμος να κριθεί με μόνη δύναμη τη ναυτική δράση*. Προχωράει μάλιστα ακόμη περισσότερο: *Δεδομένου ότι ο άνθρωπος ζει στην ξηρά και όχι στη θάλασσα, τα μεγάλα ζητήματα μεταξύ εθνών που βρισκόταν σε πόλεμο κρινόταν πάντοτε - εκτός από σπανιότατες περιπτώσεις - είτε από το τι μπορούσε να επιτύχει ο στρατός εις βάρος της εδαφικής επικράτειας και της εθνικής ζωής του εχθρού, ή διαφορετικά από το φόβο του τι μπορούσε να κάνει ο στρατός με τη βοήθεια του στόλου*. Η ναυτική στρατηγική λοιπόν μπορεί να αρχίσει να σχεδιάζεται μόνον εφόσον ορισθούν οι *αμοιβαίες σχέσεις του στρατού και του ναυτικού στο πλαίσιο ενός πολεμικού σχεδίου*.

Το ιστορικό υπόβαθρο της ανάπτυξης της θεωρίας του πολέμου και της στρατηγικής αποτέλεσαν οι Επαναστατικοί και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι, οι οποίοι επέφεραν ριζικές αλλαγές στον τρόπο σχεδίασης και διεξαγωγής του πολέμου. Η θέση του Κόρμπετ είναι ότι ο τρόπος διεξαγωγής του πολέμου στην υπόψη ιστορική περίοδο διέπεται από τέσσερις αρχές, για τις οποίες διευκρινίζει, λίγο σοβινιστικά είναι αλήθεια, ότι κατά κανένα τρόπο δεν μπορούν να θεωρηθούν επινοήση του Ναπολέοντα: η διεξαγωγή του πολέμου από ολόκληρο το έθνος υπό τα όπλα και όχι από έναν επαγγελματικό στρατό, μια ιδέα που θεωρεί ότι προϋπήρχε του Ναπολέοντα (και είναι σωστή η άποψή του, δεδομένου ότι η ιδέα διατυπώθηκε στο παρελθόν τόσο από τον Μακιαβέλι όσο και από τον Γκιμπέρτ (Guibert)): η εντατική και επίμονη προσπάθεια χωρίς διακοπή μέχρι την ανατροπή του εχθρού, μια ιδέα που την αποδίδει στον Κρόμγουελ (Cromwell): η ανάληψη της επίθεσης, τα πλεονεκτήματα της οποίας θεωρεί ότι είναι ήδη γνωστά και εύκολα κατανοητά: και τέλος η επιλογή των εχθρικών ενόπλων δυνάμεων ως του κύριου αντικειμενικού σκοπού της πολεμικής προσπάθειας, την οποία επίσης αποδίδει στον Κρόμγουελ. Οι τέσσερις αυτές αρχές, με μια αναπόφευκτη και φυσιολογική προσαρμογή, ισχύουν και στο θαλάσσιο περιβάλλον και κατά συνέπεια αποτελούν, μεταξύ άλλων, αντικείμενο της μελέτης του.

Στο πλαίσιο της ανάλυσης της θεωρίας του πολέμου, προσυπογράφει ανεπιφύλακτα την άποψη του Κλαούζεβιτς ότι η πρώτη, η πιο σημαντική και η πιο κρίσιμη απόφαση που πρέπει να λάβουν ο πολιτικός και ο στρατηγός είναι να προσδιορίσουν τη φύση του πολέμου. Η ανάλυσή του αυτή τον οδήγησε στην εξέταση της ταξινόμησης των πολέμων με βάση την ομαδοποίηση των χαρακτηριστικών τους. Ακολουθώντας το παράδειγμα του Κλαούζεβιτς, διακρίνει κατ' αρχάς τους πολέμους σε επιθετικούς και αμυντικούς, διατυπώνοντας παράλληλα τον σκεπτικισμό του για τη χρησιμότητα μιας τέτοιας ταξινόμησης και την προτίμησή του στους όρους *θετικοί και αρνητικοί πόλεμοι*, αντίστοιχα.

Η δεύτερη και σημαντικότερη ταξινόμηση στην οποία αναφέρεται και την οποία αναλύει διεξοδικά, είναι η διάκριση των πολέμων σε απεριόριστους και

περιορισμένους, η οποία παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Δίνει έμφαση στη γεωγραφική διάσταση του περιορισμένου πολέμου όπως τη διατύπωσε ο Κλαούζεβιτς, ο οποίος αναφέρεται σε *μερικές κατακτήσεις στα σύνορα της εχθρικής χώρας*: τη μεταφέρει στο πεδίο της θάλασσας και ισχυρίζεται ότι ο περιορισμένος πόλεμος είναι ο ιδανικός τύπος πολέμου για μια ναυτική δύναμη, ειδικά για μια νησιωτική η οποία απολαμβάνει το πλεονέκτημα της σχετικής προστασίας από στρατιωτικές εισβολές στο έδαφός της. Για έναν θεωρητικό της ναυτικής ισχύος, ο περιορισμένος πόλεμος εμπεριέχει τον κίνδυνο κλιμάκωσης σε απεριόριστο όταν διεξάγεται μεταξύ χωρών οι οποίες μοιράζονται κοινά σύνορα, οπότε η διαχωριστική γραμμή καθίσταται ασαφής και δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση μια ξεκάθαρης ταξινόμησης. Η ταξινόμηση αυτή έχει έννοια στη μορφή του περιορισμένου πολέμου η οποία αναφέρεται σε υπερπόντιες εκστρατείες όπου ο στόλος διαδραματίζει βασικό, αν όχι τον κυριότερο, ρόλο. Ο ρόλος του είναι η προστασία του μητροπολιτικού κέντρου και η απομόνωση του θεάτρου των χερσαίων επιχειρήσεων, μέσω του οποίου μια αδύναμη στρατιωτικά χώρα μπορεί να προσφύγει στον πόλεμο και να επιβάλει τη θέλησή της επί μιας ισχυρής, όπως η περίπτωση της κατάκτησης του Καναδά από την Αγγλία σε βάρος της Γαλλίας, κατά τον Επταετή Πόλεμο. Το συμπέρασμά του από την ανάλυση των περιορισμένων και των απεριόριστων πολέμων είναι ότι *ένας πόλεμος μπορεί να είναι περιορισμένος από φυσική άποψη λόγω της στρατηγικής απομόνωσης του αντικειμενικού σκοπού, όπως επίσης και από άποψη ηθικού λόγω της σχετικά περιορισμένης αξίας του.*

Η άλλη μορφή του περιορισμένου πολέμου, η οποία αποτέλεσε στρατηγική επιλογή της Αγγλίας, είναι η στρατιωτική επέμβαση σε κάποιο τμήμα του θεάτρου του πολέμου για την υποστήριξη των επιχειρήσεων που διεξαγόταν σε ένα άλλο. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι παράκτιες επιδρομές εναντίον της Γαλλίας στον Επταετή Πόλεμο προς ανακούφιση του Μεγάλου Φρειδερίκου, και της εκστρατείας του Ουέλλιγκτον (Wellington) στην Ισπανία. Έτσι, ένας εμπόλεμος, μέλος μιας συμμαχίας (Αγγλία) προσέφυγε σε περιορισμένο πόλεμο (εκστρατεία στην Ισπανία), στα πλαίσια ενός απεριόριστου πολέμου (Ναπολεόντειοι Πόλεμοι), του οποίου σκοπός ήταν η ανατροπή του Ναπολέοντα. Αυτό επιβεβαιώνει την άλλη διάσταση της οπτικής του Κόρμπετ: όσο ισχυρή και σημαντική και αν είναι η ναυτική ισχύς, η αντίστοιχη χερσαία είναι πάντοτε απαραίτητη για την ολοκλήρωση των κερδών που επιτυγχάνονται με τη ναυτική ισχύ.

Συσχετίζοντας τον στρατιωτικό σκοπό του πολέμου με την διάκριση σε απεριόριστους και περιορισμένους πολέμους, θεωρεί ότι η καταστροφή των ενόπλων δυνάμεων του εχθρού είναι ο σωστός στρατιωτικός σκοπός στα πλαίσια του απεριόριστου πολέμου, ενώ όταν ο πόλεμος είναι περιορισμένος, ο στρατιωτικός σκοπός πρέπει να περιορίζεται στην κατάληψη ενός μικρού τμήματος του εχθρικού εδάφους.

Αυτές όμως οι σκέψεις της θεωρίας του πολέμου έχουν έννοια στο πλαίσιο της χερσαίας θεώρησής του. Όταν ο πόλεμος διαθέτει μια σοβαρή ναυτική διάσταση, τότε η ισχύς των αρχών αυτών θα πρέπει να επανεξετασθεί υπό το φως των νέων συνθηκών που επιβάλλονται από την παρουσία του υγρού στοιχείου. Μετά λοιπόν μια μακροσκελή εισαγωγή, συνεπή με την άποψη ότι ο ναυτικός πόλεμος είναι απλώς μέρος του γενικότερου πλαισίου ενός πολέμου, ο Κόρμπετ στρέφεται στην

εξέταση της θεωρίας του ναυτικού πολέμου, του πραγματικού αντικειμένου της ανάλυσής του.

Θαλάσσιος έλεγχος

Κεντρικό σημείο της θεωρίας του ναυτικού πολέμου του Κόρμπιτ, το οποίο διαπνέει ολόκληρο το έργο του, είναι ο *θαλάσσιος έλεγχος*² σκοπός του ναυτικού πολέμου πρέπει να είναι πάντοτε η εξασφάλιση του θαλασσιού ελέγχου ή η παρεμπόδιση της εξασφάλισής του από τον εχθρό. Η θεώρησή του του θαλάσσιου ελέγχου στρέφεται γύρω από την άποψη ότι η κατάσταση του ελέγχου δεν είναι μανιχαϊστική, δηλαδή όταν ο ένας εμπόλεμος χάσει τον έλεγχο αυτό δεν σημαίνει ότι αυτός περνάει στον άλλο· η συνήθης κατάσταση στη θάλασσα είναι ότι κανείς δεν έχει τον έλεγχο. Συνεπώς, η ναυτική στρατηγική αφορά στην απόκτηση του θαλασσιού ελέγχου· όταν αυτός αποκτηθεί ή χαθεί η ναυτική στρατηγική τερματίζεται.

Ο θαλάσσιος έλεγχος δεν είναι ταυτόσημος με την κατάκτηση εδάφους του χερσαίου πολέμου. Η κατοχή θαλασσιού χώρου είναι φυσικά αδύνατη. Ο θαλάσσιος έλεγχος σημαίνει έλεγχο των θαλασσιών συγκοινωνιών, μέσω του οποίου αποκτάται η δυνατότητα ελέγχου της δημόσιας και της ιδιωτικής περιουσίας που διακινείται μέσω θαλάσσης και κατά συνέπεια του στραγγαλισμού της οικονομικής ζωής του αντιπάλου. Ο έλεγχος μπορεί να είναι απόλυτος (κυριαρχία) μόνο στην περίπτωση που ο ένας εκ των αντιπάλων ηττηθεί ολοκληρωτικά. Η συνήθης περίπτωση είναι ο έλεγχος να είναι τοπικός (σε μια περιορισμένη θαλάσσια περιοχή). Επίσης, ο έλεγχος μπορεί να είναι μόνιμος ή να κατέχεται για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Η παρεμπόδιση του εμπορίου μέσω του θαλασσιού ελέγχου και του παρεπόμενου ελέγχου των θαλασσιών γραμμών συγκοινωνιών έχει ιδιαίτερη σημασία για τη θεωρία του Κόρμπιτ. Θεωρεί ότι οι πόλεμοι δεν αποφασίζονται αποκλειστικά από τις στρατιωτικές και τις ναυτικές δυνάμεις· η οικονομία είναι εξίσου σημαντική. Κατά συνέπεια, μια από τις βασικές μας επιδιώξεις θα πρέπει να είναι η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της αντίπαλης χώρας, μέσω της οποίας θα καταβληθεί η θέληση του λαού της να εξακολουθεί να υποστηρίζει την υπόθεση του πολέμου και θα ασκήσει έτσι πίεση στην κυβέρνησή του για τον τερματισμό του. Η συλλογιστική του αυτή θυμίζει την παράδοση τριάδα του Κλαούζεβιτς.

² Η απόδοση του όρου **command**, με τον τρόπο που τον χρησιμοποιεί ο Κόρμπιτ, στην ελληνική γλώσσα είναι σχετικά προβληματική. Το πρόβλημα δημιουργείται από την αντιδιαστολή του με το παρεμφερές όρο **control**. Ακόμα και στην αγγλική γλώσσα υπάρχει θέμα· υπάρχει ένα πλήθος σχετικών δημοσιεύσεων που ασχολείται με την διάκριση των δύο όρων. Μια καλή προσέγγιση θα ήταν η απόδοση του όρου **command** ως (ναυτική) **κυριαρχία** και του όρου **control** ως **έλεγχος**. Όμως, ο Κόρμπιτ χρησιμοποιεί τους δύο όρους σχεδόν εναλλάξιμα. Στα γραπτά του χρησιμοποιεί πρωτευόντως τον όρο **command** ο οποίος καλύπτει ένα ευρύ φάσμα, από την απόλυτη (ναυτική) **κυριαρχία** μέχρι τον ναυτικό **έλεγχο**, μόνιμο ή περιστασιακό, σε όλο το θέατρο επιχειρήσεων ή σε περιορισμένο χώρο. Είναι χαρακτηριστικό ότι πλην της απόλυτης κυριαρχίας, σε κάθε άλλη περίπτωση χρησιμοποιεί και τους δύο όρους.

Δεδομένου ότι σήμερα είναι μη ρεαλιστικό για το ναυτικό οποιασδήποτε χώρας να έχει τέτοια υπεροχή που να κυριαρχεί παγκοσμίως, στο ανά χείρας άρθρο χρησιμοποιείται ο πλέον σύγχρονος όρος **έλεγχος** για την απόδοση αμφοτέρων των αγγλικών όρων (**command** και **control**), χωρίς ελπίζουμε απώλεια του νοήματος των απόψεων του Κόρμπιτ.

Η δράση του στόλου στο ναυτικό θέατρο επιχειρήσεων προϋποθέτει την κατάλληλη ανάπτυξη των ναυτικών δυνάμεων. Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται οι ναυτικές δυνάμεις διέπεται από τη *συγκέντρωση*, έναν όρο στον οποίο ο Κόρμπετ απέδιδε ιδιαίτερη σημασία. Κατά την άποψή του, οι ναυτικές δυνάμεις πρέπει να αναπτύσσονται γύρω από ένα (ή και περισσότερα) στρατηγικό κέντρο και να βρίσκονται σε επικοινωνία μεταξύ τους για το ενδεχόμενο να απαιτηθεί να συγκεντρωθούν γρήγορα και να δράσουν ως σύνολο (να εμπλακούν σε αποφασιστική ναυμαχία): διαφορετικά είναι ελεύθερες να διεξάγουν συνήθεις επιχειρήσεις (συνοδεία εμπορικών πλοίων, παρακολούθηση εχθρικών λιμένων, αναγνωρίσεις). Η έννοια της *συγκέντρωσης* του Κόρμπετ φαινομενικά έρχεται σε αντίθεση με την αρχή του Μαχάν περί της μη διαίρεσης του στόλου, η οποία όμως δεν αποδεικνύεται μετά από μια προσεκτική εξέταση των απόψεων των δύο θεωρητικών επί του συγκεκριμένου θέματος. Η ιδέα του της *συγκέντρωσης* μπορεί να συνοψισθεί στη φράση του: *η ιδανική συγκέντρωση ... είναι μια εμφάνιση αδυναμίας η οποία καλύπτει μια πραγματικότητα ισχύος*.

Ο Κόρμπετ, στο πλαίσιο της ανάλυσης της διεξαγωγής του ναυτικού πολέμου, επεξηγεί το γιατί οι γενικά αποδεκτές αρχές του πολέμου στην ξηρά (η καταστροφή των εχθρικών δυνάμεων ως κύριος αντικειμενικός σκοπός, η στρατηγική είναι κυρίως θέμα συγκεκριμένων γραμμών συγκοινωνιών και η επικέντρωση της προσπάθειας στην εχθρική δύναμη που πρέπει να ηττηθεί) δεν είναι κατάλληλες στον πόλεμο στη θάλασσα. Χωρίς να αμφισβητεί το παλαιό βρετανικό δόγμα ότι *η πρωταρχική αποστολή του στόλου μας είναι η αναζήτηση και καταστροφή του εχθρικού στόλου*, διευκρινίζει ότι ο πόλεμος στη θάλασσα έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, άγνωστο στον χερσαίο πόλεμο: ο εχθρός έχει τη δυνατότητα να αποφύγει τη σύγκρουση αποσύροντας το στόλο του από το πεδίο των επιχειρήσεων σε ένα οχυρωμένο λιμάνι. Το μόνο πειστικό μέσο να τον αναγκάσουμε να εξέλθει στη θάλασσα και να εκτεθεί στη σύγκρουση είναι η προσβολή του εμπορίου του. Από την πλευρά, η έννοια των γραμμών συγκοινωνιών στη θάλασσα είναι εντελώς διαφορετική από την αντίστοιχη στην ξηρά, και κατά συνέπεια η αναζήτηση του εχθρού επί των γραμμών συγκοινωνιών μάλλον δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που προσπαθεί να επιλύσει. Τέλος, όσον αφορά στην επικέντρωση της προσπάθειας στην εχθρική δύναμη που πρέπει να ηττηθεί, θα μπορούσε να ισχύει στη θάλασσα με την έννοια ότι η καταστροφή του εχθρικού στόλου θα ήρε την απειλή εναντίον του δικού μας εμπορίου: όμως στην περίπτωση αυτή η αναζήτηση του εχθρικού στόλου θα άφηνε εκτεθειμένο το δικό μας εμπόριο, η προστασία του οποίου αποτελεί πρωταρχικό σκοπό των ναυτικών μας επιχειρήσεων.

Ναυτικές επιχειρήσεις

Οι ναυτικές επιχειρήσεις, κατά τον Κόρμπετ, σχετίζονται με δύο γενικές κατηγορίες σκοπών: την *απόκτηση του θαλασσιού ελέγχου* και την *άσκηση ελέγχου επί των γραμμών συγκοινωνιών*. Εμμέσως αποδέχεται ότι ο πρώτος σκοπός ουσιαστικά αποτελεί το μέσον για την επίτευξη του δευτέρου, και τούτο διότι εφόσον εξασφαλισθεί η απρόσκοπτη χρήση των γραμμών συγκοινωνιών, ο θαλάσσιος έλεγχος καθίσταται αδιάφορος. Η εξασφάλιση του θαλασσιού ελέγχου επιτυγχάνεται μέσω της *κατανίκησης του εχθρικού στόλου* ή μέσω *αποκλεισμού*. Η

αμφισβήτηση του θαλάσσιου ελέγχου επιτυγχάνεται μέσω της διατήρησης του στόλου ενεργού (σε δράση) ή μέσω δευτερευουσών αντεπιθέσεων. Η άσκηση του θαλάσσιου ελέγχου επιτυγχάνεται μέσω της άμυνας εναντίον στρατιωτικής εισβολής ή της προσβολής ή προστασίας του εμπορίου ή τέλος μέσω της υποστήριξης των φιλίων αποβατικών επιχειρήσεων.

Ο αποτελεσματικότερος και προτιμώμενος τρόπος εξασφάλισης του θαλασσίου ελέγχου, ριζωμένος βαθιά στις παλαιότερες παραδόσεις του Βασιλικού Ναυτικού, ήταν η κατανίκηση του εχθρικού στόλου σε ναυμαχία, ως έκφραση του ανώτερου και υγιούς ναυτικού πνεύματος· ο πόλεμος είναι πρωτίστως θέμα ναυμαχιών. Όμως, αυτό προϋποθέτει ότι πρωταρχική αποστολή του στόλου είναι η αναζήτηση και καταστροφή του εχθρικού στόλου, μια στρατηγική που πολλές φορές από μόνη της δεν επαρκεί για να εξασφαλίσει μια απόφαση.

Ο αποκλεισμός είναι το δεύτερο μέσο για την εξασφάλιση του θαλασσίου ελέγχου. Ο αποκλεισμός αποσκοπεί στο να κρατήσει τον εχθρικό στόλο μέσα στο λιμάνι του και ταυτόχρονα να διακόψει το εμπόριο του εχθρού δια θαλάσσης. Το είδος του αποκλεισμού μπορεί να είναι στενός ή ανοικτός, η δε επιλογή του εξαρτάται από το τι ακριβώς επιδιώκεται με αυτόν. Η προτίμηση του Κόρμπετ για τον ανοικτό αποκλεισμό είναι εμφανής, χωρίς όμως να αποκλείει την επιλογή, έστω και περιστασιακά, του στενού αποκλεισμού, προσαρμοσμένου βεβαίως στις επικρατούσες συνθήκες. Οι επιλογές του αποκλεισμένου στόλου είναι είτε να βγει από το αποκλεισμένο λιμάνι και να αντιμετωπίσει τον αποκλείοντα στόλο σε ναυμαχία, ή να υποστεί τις συνέπειες της διακοπής του εμπορίου του και να δεχθεί τους όρους του αντιπάλου.

Εάν η ισορροπία της ναυτικής ισχύος είναι σε βάρος του ενός των εμπολέμων, η επιλογή του είναι η διατήρηση του θαλασσίου ελέγχου σε αμφισβήτηση με τη λήψη μιας γενικής αμυντικής στάσης. Η ναυτική άμυνα κατά τον Κόρμπετ δεν έχει καμία σχέση με την αντίστοιχη του χερσαίου πολέμου· αφορά στην αποφυγή της αποφασιστικής δράσης και στη διατήρηση της γενικής ναυτικής δραστηριότητας μέχρις ότου αλλάξει η σχέση ισχύος μεταξύ των εμπολέμων. Ο τρόπος υλοποίησης είναι η διατήρηση του στόλου μας ενεργού (*fleet in being*³), και όπως διευκρινίζει ο Κόρμπετ, *όχι απλώς σε ύπαρξη, αλλά σε ενεργή και ζωηρή δράση*, για την απασχόληση του εχθρικού στόλου, με παράλληλη εκμετάλλευση κάθε παρουσιαζόμενης ευκαιρίας για την εκδήλωση δευτερευουσών επιθέσεων, με σκοπό τη διατήρηση έτσι του θαλασσίου ελέγχου σε αμφισβήτηση.

Ο Κόρμπετ εξετάζει τέσσερις μεθόδους άσκησης του θαλασσίου ελέγχου, ήτοι· την άμυνα εναντίον εισβολής, την προσβολή και την προστασία του εμπορίου και τέλος την υποστήριξη των φιλίων αμφιβίων επιχειρήσεων, όλες εκ των οποίων σχετίζονται με τις γραμμές συγκοινωνιών. Στην άμυνα εναντίον εισβολής επισημαίνει κάτι μάλλον προφανές· ότι ο πρωταρχικός αντικειμενικός σκοπός είναι πάντοτε τα μεταγωγικά του αντιπάλου, μια στρατηγική που εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και σήμερα. Ακόμα και όταν τα μεταγωγικά συνοδεύονται από το σύνολο του μάχιμου

³ Αναφέρεται και ως “force in being”. Χρησιμοποιείται στην περίπτωση της σύγκρουσης μεταξύ δύο ασύμμετρων ναυτικών δυνάμεων, όταν η κατώτερη δύναμη αποφεύγει την άμεση σύγκρουση, διατηρώντας όμως ναυτική δραστηριότητα έτσι ώστε να αναγκάσει την ανώτερη δύναμη να δαπανήσει ανεκτίμητους ναυτικούς πόρους για να την περιορίσει.

στόλου, μια εξαιρετικά σπάνια περίπτωση, η εμπλοκή με το στόλο κάλυψης πρέπει να αποφεύγεται, μέχρι την ολοκλήρωση της καταστροφής του αποβατικού στρατεύματος.

Η δεύτερη μέθοδος άσκησης του θαλασσίου ελέγχου είναι η προσβολή και προστασία του εχθρικού εμπορίου. Η επίθεση εναντίον του εμπορίου μπορεί να γίνει στην ανοικτή θάλασσα (pelagic) ή στους εμπορικούς κόμβους και αποτελεί επιλογή των εμπολέμων όταν αισθάνονται κατώτεροι από άποψη ναυτικής ισχύος και δεν θέλουν να διακινδυνεύσουν μια ναυμαχία.

Η τελευταία μέθοδος θαλασσίου ελέγχου την οποία εξετάζει είναι η ναυτική υποστήριξη αμφιβίων επιχειρήσεων. Η βασική του αρχή είναι ότι το ναυτικό πρέπει να παρέχει τη μέγιστη δυνατή υποστήριξη στην αμφίβια επιχείρηση έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η πλήρης επιτυχία της, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει υπαγωγή του ναυτικού στο χερσαίο διοικητή.

Επίλογος

Συνοψίζοντας, τα κεντρικά σημεία της θεωρίας του Κόρμπετ, γύρω από τα οποία περιστρέφεται η θεώρησή του περί της ναυτικής ισχύος και στρατηγικής είναι η άποψή του ότι δεν μπορεί να υπάρξει περιορισμένος πόλεμος μεταξύ γειτονικών ηπειρωτικών χωρών, αλλά ότι αυτός αναπόφευκτα θα κλιμακωθεί σε απεριόριστο, η επιλογή της στρατηγικής άμυνας από τον αδύναμο εμπόλεμο με τη διατήρηση του στόλου του ενεργού (fleet in being) και η δυνατότητα αποφυγής της αποφασιστικής ναυμαχίας από τον έναν εμπόλεμο με την απόσυρση του στόλου του από το θέατρο επιχειρήσεων.

Κατά πόσον όμως η θεωρία της ναυτικής ισχύος και στρατηγικής του Κόρμπετ έχει εφαρμογή στην ελληνική περίπτωση; Οι απόψεις του Κόρμπετ αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της πολιτικής ενός κατ' εξοχήν ναυτικού, νησιωτικού έθνους το οποίο την εποχή εκείνη, παρά την έναρξη της πορείας παρακμής του, εξακολουθούσε να θεωρείται παγκόσμια ναυτική δύναμη. Κατά συνέπεια, για να έχει κάποια χρησιμότητα η θεωρία αυτή για τα ελληνικά δεδομένα απαιτεί προσαρμογή σε τόπο και χρόνο. Όπως για παράδειγμα η θεωρία του τού θαλασσίου ελέγχου, η οποία παρά τη διαχρονικότητά της, απαιτεί κατάλληλη προσαρμογή στο συγκεκριμένο θέατρο επιχειρήσεων. Το ίδιο ισχύει και για τη θεωρία του περί του ελέγχου των γραμμών συγκοινωνιών. Κατά πόσον θα πρέπει να επιδιωχθεί η απόκτηση του θαλασσίου ελέγχου ή θα πρέπει να υιοθετήσουμε ένα δόγμα (ναυτικής) στρατηγικής άμυνας; Προϋπόθεση της προσαρμογής των αρχών της θεωρίας του είναι ο προσδιορισμός του θεάτρου των ενδεχόμενων ναυτικών επιχειρήσεων, ο οποίος με τη σειρά του προϋποθέτει τον προσδιορισμό του είδους του μελλοντικού πολέμου το οποίο θα καθορίσει την έκταση και τη φύση του θεάτρου των επιχειρήσεων, όπως επίσης και το είδος των ναυτικών επιχειρήσεων που θα διεξαχθούν. Η σχετικά πρόσφατη ανακάλυψη φυσικού αερίου νοτίως της Κρήτης και της Κύπρου, όπως και η ρευστότητα των συμμαχιών μεταξύ των χωρών της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου, η οποία επηρεάζεται από τη γενικότερη και σχεδόν ενδημική ρευστότητα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, διευρύνει αναπόφευκτα το μελλοντικό θέατρο των ενδεχόμενων ναυτικών επιχειρήσεων και τον αριθμό των πιθανών εμπολέμων, περιπλέκοντας ακόμη περισσότερο τη

σχεδίαση της (ναυτικής) στρατηγικής. Σε κάθε περίπτωση, η απαιτούμενη (ναυτική) στρατηγική, έχοντας ως αφετηρία τη θεωρία του Κόρμπετ, πρέπει να λάβει υπόψη της τις ιδιαιτερότητες του χώρου και του χρόνου, έτσι ώστε να μπορέσει να εξυπηρετήσει την επίτευξη του πολιτικού σκοπού του πολέμου, προς χάριν του οποίου σχεδιάζεται και υλοποιείται.

Για αναφορά στο άρθρο: Μαυρόπουλος Παναγιώτης, *Julian Corbett: Η βρετανική θεώρηση της ναυτικής ισχύος*, 31 Ιαν 2016, www.warandstrategy.gr.